

Časopis „NAPREJ“ izhaja dvakrat mesečno in sicer 4. in 18.

Uredništvo, administracija in ekspedija; Idrija št. 75.

Vse denarne pošiljatve na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na uredništvo.

Lastnik lista: „Idrijska okrajna organizacija“.

Naročnina za celo leto: v Idriji (brez donašanja na dom): krona 1.92, (z donašanjem na dom): kron 2.40, po pošti: kron 2.50, v Nemčijo 3 krona. Posamezne številke 8 vin.

NAPREJ!

Naprej, nazaj ne!

Naš mali „Naprej“, glasilo naše okrajne organizacije, gre čvrsto in krepko naprej! 12 številke je zagledalo že beli dan! Pol leta življenja, pol leta boja, pol leta truda in znoja!

Poučevali smo naše čitatelje v vsakem pogledu. Razmotrivali smo temeljne nauke socializma, bistrili in jasnilo pojme o nalogi proletarcev kot socialistov, razlagali smo združniško smer, strokovne rudarske razmere obelodanjevali ter skrbeli tudi za zabavo z lepimi pripovedkami.

„Naprej“ pa je tudi krajevni list! Vsled tega smo se v vsaki številki popečali z lokalnimi razmerami našega kraja. Vsakemu važnemu vprašanju smo posvetili toliko pozornosti, kolikor smo smatrali za potrebno.

Eno je gotovo: kar smo mogli, to smo storili!

Dokaz temu je dejstvo, da so čitatelji in naročniki vedno naraščali, da se je krog naših somišljenikov od dne do dne večal in videti je, da v naprej bode istotako, ako ne še bolje!

S storjenim smo zadovoljni! In to v oziru duševnem in tudi gmotnem!

Vprašanje je samo: Kako pa naprej?

Nepobitna istina je in ostane: dober, poučen in značajan časopis je v stanu narediti premnogo dobrega — slab, ničvreden, prodajen časnik pa škoduje ne-le dotičnemu ki ga bere, ampak tudi na sploh, ker omadežuje javno mnenje.

„Naprej“ je časopis, ki stoji na temelju naukov modernega socializma in zastopa program socialne demokracije. „Naprej“ je časopis proletarcev, zastopnik zatiranih in bojevnik za osvoboje de-

lavskega ljudstva izpod jarmov duševnega jeroštva, telesnega suženjstva in zaslepljene enostranosti.

Ni ga človeka, ki bi mogel reči, da je naš list slab časnik!

In zato: naprej, nazaj ne! Mi pojdemo neustrašeno naprej, in kakor smo dosedaj hodili, bodemo hodili tudi v bodoče. Želimo pa tudi, da nam naši čitatelji stojé zvesto ob stani kakor so doslej ter da se tudi oni ravnajo po našem geslu:

naprej, nazaj ne!

Proračun mesta Idrije.

Za leto 1904. se je že naredil tudi proračun našega mesta ter v seji z dne 30 nov. tudi s par precej važnimi in dalekosežnimi izpremembami vsprejel.

Občinsko gospodarstvo našega mesta je v resnici jako žalostno. Stroškov ima naša občina ogromno, dohodkov pa takorekoč — nič. Svota 6109 kron 20 vin., ki v proračunu zastopa v rubriki: dohodki, dobro stran našega proračuna, je tako malenkostna, da jo skoro ni jemati v poštev.

Stroški so, kakor rečeno, ogromni. Svota 174.040 kron 20 vin. prestavlja stroške. Realka sama zahteva 32.550 kron, ostale potrebščine pa 58.490 kron 20 vin. K temu pa pride še županov predlog, naj se za sezidavo delavskih hiš stavi v proračun svota 80.000 kron in Rejčev predlog glede vodovoda za gradom, za kateri se je dovolilo 3000 kron.

Stroški so se dosedaj pokrivali večinoma iz doklade, ki je znašala 50%. Letos pa so v proračunu stroški skoraj polovico večji kot n. pr. lani — teh 80.000 kron za sezidavo prepotrebnihih stanovanj je naredilo znatno večjo luknjo v proračunu, in naravno je morala

občina seči zopet po zvišanju že itak velikih občinskih doklad. Občinski svetovalec Valentin Lapajne je predlagal občinski seji, naj se povišajo občinske doklade za 50% — tako, da bodo v letu 1904. občinske doklade znašale celih 100%, Užitninska doklada je 15%.

Ni dvoma, da za sedaj ni mogoče na drug način pokriti stroškov v občinskem proračunu kot s povišanjem občinskih doklad, ali v bodoče bo morala iti občinska politika pot, ki ne bo samo prinašala stroškov in stroškov, ampak tudi dohodkov. V proračunu za l. 1904. vidimo n. pr. svoto 4500 kron za mestno razsvetlavo. Napredne občine gredo zmerom za tem, da imajo razsvetlavo v lastni režiji, da jim služi tudi kot vir dohodkov, pri nas sevê podpira občina privatnega podjetnika....

Glede nameravane javne knjižnice in čitalnice ni niti vinarja v proračunu. Ali naj morebiti to pomeni, da za take stvari ni denarja, ali pa je upati, da se zato uporabi kak stotak od svote 9877.20 kron, ki tvori v proračunu izredne stroške? —

Anton Krstan.

Občinske razmere.

(Poročilo o javnem ljudskem shodu.)

Na dan 6. t. m. je sklical obč. odbornik Janez Kavčič javni shod z dnevnim redom: občinske razmere. Ob eni popoldne je bila dvorana pri Črnem orlu popolnoma natičena. Nad 600 občanarjev se je zbiralo, da se posvetujejo o novih občinskih dokladah in o občinskih razmerah na sploh. Sklicatelj Janez Kavčič pozdravi navzoče ter prosi, da se izvoli predsedstvo. Izvoljeni so bili naši sodrugi Jakob Kavčič, Ivan Straus in Uršič ter sklicatelj. Prvi poprime za besedo sklicatelj sam ter pojasni, zakaj je ta shod sklical, namreč: v občinskem odboru je predlagal župan 80.000 kron za zidavo delavskih stanovanj, kar se je z 10 glasovi vsprejelo in se zato tudi povišale občinske doklade s 50% na 100%. On je proti temu, ker ne veruje v županovo namero. Po sklicatelju se oglasi naš urednik. V jedernatih besedah je pojasnil krvavo potrebo pomnožitve delavskih stanovanj. Županova

namera je dobra, samo bati se je, da se ne bo izvršila tako kakor se danes pravi. Gosp. župan se je v kratkem pokazal tolikokrat kot zakrnjeni sovražnik delavskega ljudstva, in težko je danes verjeti, ali se bo tako zgodilo kakor se pravi. Občina naša ima v primeri z dohodki grozno mnogo stroškov. Nikakega vira za dohodke pa ni. Vendar je pa še Idrija v dosti ugodnem položaju, ker idrijski c. kr. erar plačuje devet desetih vseh doklad. Teh 80.000 kron, ki so znatno povečale proračun občine, ne bo preveč bolelo idrijskih prebivalcev. Delavske hiše naj se zidajo. Ker pa vladajoči stranki dosti ne zaupamo, moramo zahtevati poroštvo od današnjih občinskih gospodarjev. Za našim urednikom je govoril občinski tajnik g. Novak, ki je na podlagi statističnih podatkov dokazoval, da nova doklada ne bo prehudo zadela drugih idrijskih davkoplačevalcev razven erarja; ta plača največ doklad. V imenu odbora pol. dr. „Jednokopravnost“ pa izjavlja, da je tudi to društvo zato, da se teh 80.000 kron porabi zgolj za delavska stanovanja. Po gosp. Novaku je dobil besedo katehet Oswald, ki se je nekoliko neodločno izrazil za delavska stanovanja. Zahteval pa je, naj se tisti denar uporabi le za delavska stanovanja in je stavil nekak predlog v tem oziru, ki pa pozneje ni prišel ne v razpravo in ne na glasovanje. Obč. odbornik Rejc se je opravičeval, češ, da je glasoval za predlog.

Nato je povzel zopet besedo naš urednik. Še enkrat je obrazložil svoje stališče kot socialista napram občini na sploh, zlasti pak napram idrijski mestni občini. Potem je šibal liberalce in njihovo gospodarstvo v občini; tudi klerikalcem je povedal par odkritih besed. Delovanje občinskega odbora je ostro obsodil. Kakor udarci kladiva, so padali govornikovi dokazi na prisotne liberalce. Energično je protestiral proti takemu oddajanju dela, kakor se je zgodilo zadnjič pri realki ter zahteval v tem pogledu popolno jasnost. Glede omejitve pristopa na galerijo ter skrajno strankarskega postopanja pri razdeljevanju vstopnic je povedal par umestnih besedij. Končno je pa tolmačil načela socializma glede občinske politike, specielno za naše delavsko mesto ter stavil sledečo resolucijo:

Resolucija.

Uvažujé današnje gospodarsko stanje mesta Idrije izjavljamo udeležniki javnega ljudskega shoda z dne 6. decembra 1903., vršečega se pri Črnem orlu:

Delavska stanovanja v Idriji so krvavo potrebna in čas je, da se s strani mestne občine stori, kar je preke potrebe.

Ukrep občinske seje z dne 31. novembra t. l. zbrani odobrujejo. Da se pa ta ukrep prav izvrši, predlagajo zbrani, naj se ustanovi pri občinskem odboru stalni socialni odsek, ki naj sestoji iz 12 članov, katerih prvih šest naj se izvoli potom proportionalnega, splošnega, direktnega in tajnega glasovanja vseh 20 let starih delavcev, ki ne volijo v kakem obstoječem volilnem razredu, šest pa iz plenuma občinske seje.

Zbrani zahtevajo dalje, da se uredi volilna pravica v občino na podlagi splošne, direktne, enake in tajne volilne pravice.

Proti dejstvu pa, da se je omejil pristop na galerijo občinske posvetovalnice, zbrani odločno protestirajo ter zahtevajo, da se dovoli k javnim sejam zopet prost vstop.

Končno pa izrekajo zbrani svoje največje ogorčenje nad dejstvom, da se gosp. županu Lapajnetu ni poljubilo priti na današnje zborovanje, da bi pojasnil svoj predlog ter povedal, kako ga misli izvrševati.

Predsedstvu se naloži, da dá to resolucijo v občinski svet. — Enoglasno sprejeto.

Po tem se je oglasilo še več govornikov kakor sodrug Ivan Straus, ki je pokazal na klerikalno delovanje v teoriji in praksi, s. Urban Gantar, Anton Treven, gosp. Fr. Kos, ki je pojasnjeval zadevo glede 100% doklad in da je za nje glasoval zato, ker jih je predlagal Valentin Lapajne in dr. Gosp. občinski tajnik je odgovarjal na nekatera vprašanja našega urednika, n. pr. kaj je z zadevo glede listja in peska, kaj je s čitalnico kaj z javno knjižnico? Gosp. tajnik je moral priznati, da vse „akcije“ spé spanje pravičnega. Končno je govoril gledé slabih šolskih razmer ter zahteval pomoči od dežele, kateri Idrija znatno prispeva, dobi pa nič. Stavil je sledeče resolucijo:

Visokemu deželnemu zboru vojvodine Kranjske!

Shod z dne 6. grudna 1903., vršeč se v Idriji pri „Črnem orlu“ zahteva:

Z ozirom na neznosne socialne razmere v Idriji, z ozirom na to, da je mesto Idrija repuščeno pri izboljšanju svojega stanja le samo sebi,

da tudi dežela Kranjska, kateri plačuje naše mesto za glavnim mestom Ljubljano največ deželne doklade, nima pa za nas nikakih stroškov — ne vzdržuje niti ljudske šole — prispeva z vsakoletnim doneskom po razmerju vplačan/h doklad v asanacijo mesta Idrije. —

Končno besedo je dobil naš urednik, ki je povdarjal veliki pomen tega zborovanja, obžaloval, da na tako važnem zborovanju ni gospoda župana ter priporočal več podobnih sestankov. Ljudstvo mora vedeti, kako se z njegovim denarjem gospodari. Vse doklade bo tako kot tako plačevalo že itak izkoriščano delavsko ljudstvo. Gospodarji bodo si že znali pomagati, da se oprosté bremen. „Bodimo na straži, kajti resni so dnovi. Za delavce se mora začeti delati, ne-le govoriti. Pripustiti ne smemo, da bi se morebiti o prepotrebnih delavskih stanovanjih le govorilo, ampak delati se mora. Naša naloga pa je, da bedimo in čujemo, da se ne zgodi kaj nepravlega.“ Burno ploskanje je sledilo govorniku, na kar je predsednik Jakob Kaučič zaključil lepi in zelo zanimljivi ter podučni shod.

Zadovoljni so se razšli zborovalci, želeč, da bi se večkrat sešli ter podobno ukrepali. Na občini je sedaj — pravzaprav na občinskem odboru — da upošteva sklepe ljudstva ter se po njih ravna.

Izreki.

Nisi nezmotljiv. Ako ti očitajo ljudje, da si grešil, razmotrivaj o tem; in ako priznaš napako, ne taji. Pomisli, da ni človeka, ki bi ne naredil v življenju tisoč napačnih korakov. Ako pa ne priznaš napake, ne reci, da je ni, ampak reci le, da je ne vidiš. Ako so o kaki stvari različna mnenja, še to ne pomeni, da bi le eno moralo biti pravo; vsa mnenja mcrejo biti prava, in razlikovati se

morejo le stališča opazovalcev. In ako je v resnici le eno mnenje pravo, potem ni ravno treba, da bi moralo biti tvoje. Na svetu ni človeka, ki bi bil nezmotljiv. Mogoče da si se zmotil; ali ako si ravnal prav, tako, kakor ti je tvoje prepričanje kazalo, nisi kriv. Človek ne more za nič več kot jamčiti za svojo voljo. Trajati pa pri zmoti tudi potem ko sem spoznal, da je to zmota — kaj pa je to? To je neumna ošabnost, katero so ljudje poimenovali trdoglavost. Ali trdoglavi je podoben nekritičnemu ali pa hudobnemu kot jajce jajcu.

»S.

Opravljujeem. Nekega grškega modrijana sta enkrat dva vojaka, stoječa blizu njega, obrekovala. Mislila sta, da ju ne sliši, kar nakrat ta vzdigne palico ter zakliče: „Hej,

pojta malo bolj proč od mene in tam me obrekujta“.

»P.

Podirajmo in postavljajmo! Nam niso postave nič; dejstva so odločujoča. Iščimo fakta, in ako dokažemo na temelju teh škodljivost kakega zakona, nam nič drugega ne kaže kakor z vsemi silami delovati za njegovo odpravo in nadomestitev z boljšim, kateri bi napredku in duhu časa odgovarjal; zakoni imajo namreč pomagati k boljšemu, skupnemu življenju državljanov v državi — nikakor pa to življenje dušiti.

L. Košut.

Dobri odgovor. Ciganom je enkrat nekdo očital, da kradejo. Njih kralj pa mu je odgovoril: „Povem vam, kakšen je razloček med nami in vami. Moje ljudstvo krade vam, vi pa kradete med seboj, samemu sebi“.

LISTEK.

Iz indijanskih bajk (Muhabat-i-Lindi).

Kralj in minister.

Neki kralj in njegov minister sta jedla iz ene skleda datlje. Kadarkoli je kralj snedel datelj, strčil je peško pred ministra, ne da bi ta kaj opazil. Ko je bila skleda prazna, rekel je kralj ministru: „Ti si mi lep požeruh! Poglej to gromado pešek pred seboj.“ Minister pa mu je odgovoril: „Veličanstvo, narobe je je res, Vi ste požeruh, kajti snedel ste datlje s peškami vred.“

Dvorni norec.

Enkrat sta bila na lovu kralj in princ. Ker je pa bilo zelo vroče, slekla sta svoja plašča in sta ju dala norcu. Kralj je pri tem šaleč se dejal, da sta dobremu norcu naložila breme enega osla. „Ne, nikdar,“ rekel je norec, „ne enega, ampak dveh.“

Tiran in trgovčev sin.

Enkrat je šel zelo kruti kralj na izprehod. Za mestom pa je zagledal moža, sedečega pod drevesom, in ga je vprašal: „Povej mi, ali je kralj te dežele tiran ali pravičen vla-

dar?“ Mož je odgovoril: „Naš vladar je grozni tiran.“ „Tako“ . . . dejal je kralj, „veš tudi, kdo sem jaz?“ — „Ne.“ — „Jaz sem ta kralj.“ Mož se je prestrašil, ali koj je dejal kralju: „Poznaš pa ti mene?“ — „Ne.“ — „Jaz sem trgovčev sin, in v vsakem mesecu tri dni norim in danes je baš eden izmed teh dnij.“ Kralj se je smejal in molčal.

Iz domačih bajk.

Osodepolno zvonjenje.

Neki dekan je zvedel, da župnik N. N. v njegovem področju ne drži zapovedi o celibatu, in podal se je na pot, da ga obišče, in da se prepriča, kako je in kaj. Takoj po svojem vstopu v župnikovo spalnico, obstalo je njegovo oko na dveh tik sebe stoječih posteljah. Župnik je to takoj opazil in je pripomnil: „Ta druga postelja je rezervovana za eventualnega gosta.“ Dekan je torej zadovoljno na njo legel in zaspal. Zgodaj zjutraj pa je bil nemilo probujen: pred faro je zazvonila mlekarica. Ospali župnik, pozabivši, kdo poleg njega leži, sunil je dekana pod rebra in zagodel: „Meta, vstani, mlekarica je tu!“ — — — — —

ZADRUŽNIŠTVO.

Kaj more izvršiti dobro in prav vodenno konsumno društvo, kaže nam sledeči slučaj: v Woolwichu pri Londonu na Angleškem so ustanovili l. 1868. konsumno društvo, v katero je s prva stopilo 20 članov s temeljnim kapitalom 113 frankov; danes pa šteje ta konsum 18.700 članov in ima premoženja

7 in pol milijona frankov. V 34 letih delovanja se je razdalo med člane osem milijonov frankov kot dividendo. Sedaj pa se bo postavilo za 5000 članov — stanovanj! In ustanovitelju konsuma postavijo spomenik! — Idrijski delavec, kaj praviš ti k temu? Poglej žalostne stanovanjske razmere, in vedi, da „Občno

konsumno društvo" daja danes že 10 družinam stanovanje, drugo leto pa bo še več! Koliko pa bi jih lahko — o tem pa premišljaj vestno in skrbno.

Knjigovodstvo. V vseh gospodarskih podjetjih, posebno pa sevé v združniških gospodarskih podjetjih je velike važnosti knjigovodstvo, to je: pravilno vpisovanje vseh dohodkov, stroškov in drugih računov. Zato je velikega pomena, ako osebe, ki so v tem ali onem odboru kake zadruga, poznajo saj temeljne pogoje knjigovodstva. Da je n. pr. za člane predstojništva neizogibno treba znati knjige prav voditi, to je tako jasno kakor biti dan. Da pa ni nič manjše vrednosti tudi za člane nadzorništva, ako dobro poznajo, kako se morajo voditi, o tem menda ne bo treba več govoriti. Član nadzorništva, ako hoče vestno izpolnjevati dolžnosti, katere mu nalaga njegova funkcija, mora vedeti: kam se kaj zapiše, kje ima to ali ono iskati, kod to ali ono nadzorovati. Žalostna stran združništva je — sevé v prvi vrsti pri nas na Slovenskem — da se ravno funkcije nadzornikov prelahkomiselno prevzemajo. Na teh računih n. pr. se vedno bleste pod besedo: za nadzorništvo — imena in imena Človeka, poznajočega razmere, neenkrat obide smeh, češ Pri-

dejo pa sodne obravnave, in tam se dokaže, da ljudje, ki so imeli nadzorovati knjige zadruga, niso imeli niti pojma o teh knjigah. —

Združništvo je res korak naprej; ali ne sme biti le po eni strani, ampak na vse strani. Navadno je zadruga kraljestvo človeka, kateremu se neomejeno zaupa. In to je napáčno! Zadruga mora predstavljati skupno gospodarstvo, gospodarstvo množice. Vsi funkcionarji zadruga, pa naj bodo že funkcionarji predstojništva ali pa nadzorništva, naj ne mislijo, da so s tem, ako so se tu pa tam na kako listino podpisali, že opravili svoj posel. Delati je treba in pa — učiti se. V prostem času vzeti knjige v roko, trgovske knjige, glavno, nakupno, prodajno, blagajno, fakture i. t. d. Kar je nejasnega, povprašati izvedenejšje tovariše. Ako je ideji ter namenu zadruga cilj: skupnost, potem mora biti tudi delu namen: skupnost. Le z združenimi, skupnimi močmi, se doseže, kar se namerava.

Knjigovodstvo je zelo potrebna veda, zlasti pa za združnega človeka, ki se je v združništvu postavil na mesto trgovca. —

Knjigovodstvo poučuje v nedeljah v podružnici rudarskega društva člane istega naš urednik, seveda popolnoma brezplačno.

RUDARSKI PREGLED.

Podružnica Idrija „Unije avstrijskih rudokopov“ ustanovljena! 7. t. m. zvečer se je vršil jako pomembni shod, ustanovni občni zbor podružnice Idrija „Unije“. Bil je deloma jako vibaren. Razžaljenje, katero so doživeli delegati idrijskih organiziranih rudarjev na konferenci v Zagorju, se je globoko ukoreninilo v srca naših proletarcev. In pooblaščenec Unije, Miha Čobal iz Zagorja, je moral slišati marsikatero bridko besedo. Rudarji so govorili naravnost, odkritosrčno, brez vseh olupševalnih besed. Pooblaščenec „Unije“ je dobil zadostno direktive. — Podružnica je vsprejela sledeča predloga ter naročila pooblaščenca naj ju da vodstvu Unije v izvršitev, oziroma v pretres: 1.) Unija naj skliče v najkrajšem času v zmislu pravil razsodišče, potem katerega naj se da idrijski podružnici popolno zadoščenje za nelepe dogodke na zagorski konferenci napram zastopnikom idrijske podružnice. 2.) Unijskemu načelstvu se nalaga, da dá na dnevni red prihodnjega unijskega zbora točko: strokovni rudarski časopis za slovenske člane, oziroma, da že sedaj v tem oziru potrebno ukrene. — Oba predloga sta bila enoglasno vsprejeta. — V vodstvo podružnice so izvoljeni

stari odborniki stare podružnice. Na novo sta le sodruga Ivan Kokalj in Anton Kristan.

Upati je, da se bo odslej na idrijskega organiziranega rudarja vse drugače oziralo, kakor se je to godilo doslej. In na revirnih konferencah najbrže tudi ne več prevladovala slepa strankarska strast, ampak trezno pričanje! —

Rudarski štrajki v tretjem četrtletju 1903. V mesecih julij, avgust, septembru t. l. je bilo 13 rudarskih štrajkov v Avstriji, in sicer v okrožju revirnega urada v Mor. Ostravi 5, v Falknovu 4, v Celju 2 in 1 v Kutnogorskem ter 1 v Mosteckem revirju. Vzrok 9 štrajkov je bila nezadovoljnost z zaslužkom, oz. krajšanje zaslužka. 2 štrajka sta končala s popolnim uspehom, 5 le deloma z uspehom, 6 pa brez slehernega uspeha. — Tako poroča v „Sociale Rundschau“ c. kr. poljedelsko ministerstvo.

Poravalni shod. 8. t. m. se je vršil dogovorni urad radi zahtev karpanskih rudarjev. Gospodje zastopniki trboveljske premogokopne družbe niso hoteli obravnavati z ubogimi karpanskimi knapi. Predsednik dogovornega urada pa je zaključil celo stvar po

§ — 86 pravil rudarske zadrege (zadruga ne!). — Zaupnika karpanskih rudarjev se skoro nista upala domov, kjer so ju pričakovali upajoči sotrpini, ki so mislili, da bo

vendar poravnalni urad kaj ukrenil. — Zahteve Karpančanov so vseskozi opravičene, ali kaj je nesramnemu kapitalistu za delavca. Njemu je glavna stvar njegov žakelj, ki je brez dna!

IZ IDRIJSKEGA OKRAJA.

Vabilo na naročbo. Z današnjo številko končamo prvi letnik „Napreja“. Dolžniki naj se vzdranjajo ter se spomnijo, da stane naročnina na naš list: brez donašanja na dom K 1.92 na celo leto, na pol leta pa polovico manj; po pošti pošiljan pa velja naš „Naprej“ K 2.40 na celo leto, K 1.20 pa le pol leta! Dosedanjim pridnim naročnikom pa se še za naprej priporočamo ter se jim zahvaljujemo za dosedanjo naklonjenost kar najtopleje. — Kolporterjem pa istotako naša najiskrenejša zahvala za njih trud ter naša želja: le naprej, in naprej, brez „Napreja“ ne sme biti zavednega delavca v našem okraju.

Pozor. Neki agenti nosijo po hišah ter usiljujejo našim ljudem povest o roparju Jurju. Ta povest kakor vse, kar jih izdaja zadnje čase Fischer v Ljubljani, so brez vrednosti. Na gnoj s takim berilom, vsakemu agentu s tako brlozgo pa pokažite vrata.

Veselica podružnice „Občnega rud. društva“ je izredno uspela. Udeležba sicer ni bila velika; čuditi se ni, kajti to nedeljo je bilo prav pasje vreme. Lilo je kakor s škafo. — Vspored se je prav lepo vršil. Pevci novoustanovljenega kluba podružnice so prav ubrano zapeli mogočno himno: Pesem o delu, na kar je odsek godbenega društva zaskoval „Slavno koračnico“. Naš urednik je deklamiral nekoliko liričnih pesnij Drag, Ketteja. Dirigentinja pevskega kluba je zapela par moravskih narodnih pesnij in jih spremljala z violino. Po izbranih godbenih točkah in po zapetju narodne: Slovensko dekle — končal se je vspered, ki je prožal mnogo užitka. — Po veselici sevé — ples, na katerem se je zabavala naša mladina do ranega jutra . . .

Franc Rinaldo, bivši izdajatelj našega lista in ravnatelj „Občnega konsumnega društva“, je priobčil v 47. št. „Rdečega Praporja“ neko izjavo, v kateri je podtikal našemu uredniku, s. Antonu Kristánu, da ga je le ta »vsled svojih intrig pripravil ob mesto ravnatelja pri „Obč. konsumnem društvu.“ Naš urednik se ni hotel prepirati s človekom, katerega je do nedavno spoštoval kot moža ter mu neomejeno zaupal in ga povsod najtoplejšje zagovarjal, ali trpeti po krivem, da je tak, kakoršnega je svetu gospod Rinaldo naslikal — tega pač ni mogel. Izročil je celo zadevo izvanrednemu občnemu zboru društva, ki je Franca Rinaldota pozvalo, da dokaže svojo smelo trditev. Gospod Franc Rinaldo tega storiti ni mogel — ampak je,

stoječ pred alternativno: preklicati svoje laži v „Rdečem Praporju“ ali pa dati se po občnem zboru razglasiti javno za lažnika, proglašil: „lagal sem, neresnico sem izjavljaj, ko sem dolžil sodr. Antona Kristana, da mi je snedel kruh.“ Po ti izjavi je vsprejel občni zbor predlog, da svojo izjavo nazaj potegne, ako gosp. Fr. Rinaldo v prihodnji številki to, kar je na občnem zboru, izjavil tudi v „Rd. Praporju“. Preteklo je že par tednov in gosp. Rinaldo tega ni storil, kar je obljubil.

Prepuščamo čitateljem, da sodijo o takem značaju. Mi smo si o njem naredili svoje mnenje. Vprašamo le, ali naj se naš urednik brani proti izjavam takih „značajev“?!

Izjava: Okrajna organizacija idrijska izjavlja tem potom, da s Francetom Rinaldotom, t. č. gostilničarjem v Idriji, nima nobene dotike več ter odklanja vsako odgovornost za vse, kar bi izhajalo od njega oziroma njegove gostilne. Za izvrševalni odbor: Gliha Valentin, predsednik.

Okrajna konferenca. Vsled gotovih vzrokov se je 8. t. m. napovedana okrajna konferenca odložila. Okrajna organizacija jo je pa sedaj definitivno določila na dan 6. januarja 1904. z istim dnevnim redom.

Iz seje odbora okrajne organizacije.

Izjavo nekega kovača Šemrova gledé časti gosp. Rinaldota, ki naj bi se imela objaviti v „Napreju“, je sklenil odbor ne priobčiti, ker stoji na stališču, da se mora gospod Rinaldo sam popreje očistiti, potem ga bodo mogli še-le drugi.

Denarja dajte. „Slovenski List“ hoče denarja — ne mislimo namreč, da zase, ako je tudi v najposlednejših življenskih trenutkih; bliža se že smrti, katero je že davno sicer zaslužil! — denarja hoče za Idrijo. Piše, da je on in le on tisti, ki hoče to in ki je pokazal pot do denarja. Nimamo nič proti temu, samo mnenja smo, da je dotičnik, ki piše: „Nikakor ni res, da bi bil že vsakdo nasprotnik delavcev, ako bi tudi nasprotoval povišanju doklad“ — in ne pove: doklad, ki so namenjene za zidavo delavskih stanovanj — navaden zvičajni dopisun. — Naš urednik je toliko zmerom nepristranski, da pové brez ozira vsakemu resnico v obraz. In ta „Sl. List“ peče!

Rudarski shod. Dne 13. t. m. se je vršil jako lep shod rudarjev, glavno delavcev V. in IV. razreda. Poročal je naš urednik sodr. A. Kristan, ki je natančno pojasnil žalostne draginjske razmere

v Idriji. Težko je najti kje kako mesto, kjer bi posamezni živilni predmeti bili tako dragi kot so v našem mestu. Eno jajce stane 10 vin. Kilogram jabolk 32 vin., kg. krompirja 8 vin. itd. Sedaj pa se obeta podražiti še stanovanja. Živeti v Idriji je od dne do dne težje. Rudnik sevš pa brez ozira na vse to vedno slabo svoje delavce plačuje. Vse nič ne pomaga. Ali — tako kot gre dozdaj, ne more iti več v naprej! Nastalo je sicer že malo gibanje, ki obeta, da bo obrodilo dobre sadove. Delavci, ki so vsprejeti v delo po novem regulativu in nimajo žita, ne drva, niti doklad ne — ti so prvi stopili po koncu. Dalje je vzbudilo šikaniranje predpostavljencev voznike. Vršila sta se v teh zadevah že dva mnogobrojno obiskana shoda. Uspehe obeh shodov kaže lepa resolucija, ki zahteva zvišanje plače, dajanje žita in drv ter nekoliko manjših zahtev tičočih se uredbe in naprav pri delu samemu. Edino razred kopačev še spi. — Po našem uredniku so se oglasili kopači, ki so pozivali svoje tovariše tudi na boj za boljše plačilne razmere. Končno se je izvolil 12članski odsek, ki uprizori med kopači gibanje, kakoršno se je začelo med delavci IV. in V. razreda. — Resolucija je bila pa enoglasno sprejeta.

Iz krogov rudniških delavcev se nam piše: Rudniški svetnik g. Koršič ima čudne nazore. Rudarje, ki vlagajo ponižne svoje prošnje, odganja s takimi izrazi, da je kar groza. Delavci, ki nimajo naturalij, so pred nekaj meseci šli k njemu, da se jih usmili ter za nje kaj stori, ker s temi borimi krajcarji ne morejo živeti kot ljudje. Dejalo se jim je: že dobite, že, takoj ni mogoče. Eden delavcev je pa rekel: Čakati skoro ni mogoče več, 16 kron dajem za hrano, zaslužil bom pa le 13 kron. Potem se je pa reklo: boga zahvalite, da smo vas v delo vzeli. Ako ne morete živeti pa pojdite drugam. Nekoliko tednov pozneje so šli zopet povprašat, kaj bo z njimi, ali, odgovorilo se jim je: kaj vam vse ne pade v glavo! — Sodrug urednik, tako je bilo, in moje mnenje je, da bo treba drugo pot začeti, ako si hočemo zboljšati žalostne svoje razmere.

Predavanje v Spodnji Idriji bo na novo leto popoldne ob 8. uri.

Predavanja v rudarskem društvu so dim dalje bolj obiskana. Snov, katero že nekoliko tednov naš urednik razpravlja, budi vedno več zanimanja. Razvoj tvorstva je v resnici zelo interesantni predmet ter zelo potreben v svrhu porazumljevanja življenja.

Zabavni večer. Na Silvestra priredi rudarska podružnica v svojih prostorih velezanimivi zabavni večer z jako lepim programom.

Inventar v „Občnem konsumnem društvu“. 22. tek. m. se začne v prodajalnici „Obč. konsumnega društva“ delati inventar, na kar člani opozarjamo, da pravočasno potrebno nakupijo.

Koledar za leto 1904. Kdor ga misli dobiti, ta naj le hitro seže po njem! Ni jih več veliko v zalogi. Torej, le pravočasno, da ne bo prepozno. Potem pa bo povpraševanje in povpraševanje! Vsebina je izredno poučna in zanimiva. Večan je trdno, za kar seve že knjigovez Ciniburk jamoi. Stane le 80 vinarjev.

„Naši Zapiski“. 1. številko drugega letnika smo prejeli na ogled. Razveselili smo se, kajti i po obliki i po vsebini je videti prav lep napredek. Priporočamo „Naše Zapiske“ prav toplo vsakomur, kdor se globlje peča s socialno vedo. Naročajo se naravnost v Ljubljani ali pa tudi v našem uredništvu, ki to vsakomur radovoljno stori.

Značaj! Neki Jan Tokan, mizar v Ljubljani, je podpisal izjavo v zadnji št. „Napreja“-a, s katero se protestira proti nasilnemu postopaju ljubljanskih sodrugov pri „Koslerju“. Sedaj pa v zadnji št. „Rd. Pr.“ izjavlja, da ni bil sklicatelj ne udeležnik omenjenega shoda. Tokane, zakaj pa ste se podpisal pod izjavo v „Napreju“? Ali Vas je kdo silil? Tokane, Neruda, slavni Čeh, poje: Bude-li každý z nás z křemene, je celý národ z kvádrů. Kako daleč proč pa ste vi od — křemena, podobni ste hlině (ilovici). Trd, neizprosen mož, jeklen, kadar gré brániti národu pravice . . . Havlíček bi se obrnil v grobu.

Nadzorništvo „Občnega konsumnega društva“ nam pošilja sledečo

Izjavo:

Izvanredni občni zbor „Občnega konsumnega društva“, vpisane zadrage z omejenim poroštvom, v Idriji se čuti primoranim — vpričo nečuvene trditve zadružnika Franca Rinaldota, češ, da ga je Anton Kristan namenoma potom svojih intrig izpodrinil raz mesto ravnatelja ter mu odjedel kruh kot odetu velike družine —

izjaviti:

da zadružnik Anton Kristan ni nikoli v najmanjšem vplival, da se je zadr. Rinaldotu Francu vzelo ono zaupanje, katero je imel popreje. Edini krivec je zadr. Rinaldo Franc sam, ki je postal večini članom vsled samolastnega ravnanja neprebaven. Kruha, življenja, eksistence pa mu ni nihče vzel niti jemal; dali smo mu službo preglednika z isto plačo, katero je imel kot ravnatelj. Ako pa službe preglednika noče, hru ne moremo pomagati; ali od nas pač odpade — kakor seve v prvi vrsti od predsednika društva Antona Kristana — vsako očitanje, da se je zadr. Rinaldota Franca postavilo na ceste.

Končno obžalujemo, da se je zadr. Rinaldo Franc tako izpozabil, da širi v svet gnjusne laži.

V Idriji, 29. novembra 1903.

Ivan S. Saus,
predsednik.

Tomaž Filipič,
podpredsednik.

Kogej Josip, II.
zapisnikar.

Imperetom

Razumna skrb za zobé.

Napisal Dr. Fr. Bažant v »Zaři«.

III.

Zdravniška znanost postavlja zdravniku na prvo mesto njegove naloge profilakso: zdravnik ima s preventivnimi odredbami (napravami) preprečiti, da ne nastane bolezen; ti zahtevi podreja profilaksa zdravilno nalogo (terapijo) kot stvar druge vrste.

Pohajajoči iz tega stališča postavljamo tudi mi največji poudarek na profilaktično skrb za zobé, katero nam ima ohraniti zdrave; v drugi vrsti se še-le oziramo na to, kako je ohraniti bolne zobé.

„Zakaj se mi kazé zobjé?“

To je vprašanje, ki ga slišimo skoro od vsakega bolnika. In naš odgovor je vedno eden in isti. Najbolj često je vzrok zobnega kaza (pokaženega, pokvarjenega zoba) nezadostna in slaba hrana, nezadostna vsled količine, slaba vsled sestave in uprave.

Vsled pomanjkanja hrane si tolmačimo pokvarjenje zob pri ljudeh, kateri malo jedo. In to pri odraslih in pri otrokih. Zlasti otroci bi morali dobivati mnogo hrane, in pa doraščajoča dekleta ter žene, ki dojijo ali pa so v blagoslovljenem stanju; otroci zato, ker se njihovo telo ravno razvija in zahteva zato več hrane; doraščajočim dekletam, ženam, ki so v blagoslovljenem stanju ali pa ki dojijo, zato, da se nadomesti — pri prvih — pravilna izguba krvi, ki je, kakor vemo, znamenje deklinacije zrelosti, — pri drugih — pri onih v blagoslovljenem stanju in pri onih, ki dojijo, — da se nadomesti izguba hranilnih snovij, uporabljenih na hranjenje otroka oziroma dojenca s povečano porcijo hrane. Doraščajoče dekletke, žena v blagoslovljenem stanju, mati-dojilja, imajo jesti veliko več kot so jedle poprej.

Rekli smo, da potrebujemo hrane v zadostni množini. Ali to ne zadostuje, ako „veliko“ jemo, kar nam da marsikateri čitatelj brez dvombe za prav, in objednem se tudi marsikateri pritoži, da „je dovolj in zobjé se mu vendar kaze“. Kje je vzrok? V tem, da

ni iskati vsega le v množini, ampak tudi od tega, v kolikor paše telesu hrana in mu koristi. V tem se ravno največ greši, da si namreč ne znamo hrane izbrati in — osoliti.

Da mora naša hrana imeti vse snovi, katerih je telesu ravno potreba, to se ume samo ob sebi. Za stavbo okostja in zobov je potreba — kakor stavbenega materiala — vapnene soli, ki mora biti dana v prebavljalne organe iz hrane, katero je vsprejel želodec. Da bi pa vapnene soli prešle iz hrane v kri, je potreba prvič, da bi v hrani, katero se da želodcu, resnično tudi bile, drugič pa, da bi bilo v želodcu dovolj solnate kisline, ki je pogoj vsrkranju in prebavljenju vapnenih soli. Ta kislina se tvori v želodcu iz kuhinjske soli, jedine soli, katero uporablja človek tako, kakor se v prirodi nahaja. Iz povedanega prihajata dva prevažna migljaja za izbero in opremo naše hrane: Naša hrana imej množstvo vapnenih soli; naša hrana bodi zadosti osoljena. Proti temu obojemu greši, kdor se izogiba slanim jedilom in se hrani le z močnatimi jedili. Ve naj, da močnata jedila nimajo v sebi vapnenih soli. Odtod: ker ni dosti vapna v zobeh, prihajajo pokaženi zobje!

Za prav pripravljeno in tudi primerno hrano moremo proglasiti le mešano hrano, kjer pa so močnata jedila v zadnji vrsti, kot prigrizek in nič več. Zberimo si torej mešano hrano in jo primerno osolimo.

Kedaj pa začnemo skrbeti za zobe? Ali še-le tedaj, ko se nam začno kvariti? In dalje: ali naj skrbimo tudi za mlečno zobovje? Glede skrbi za zobe ne delajmo razlike med mlečnimi ali pa stalnimi zobmi: imejmo na misli, da ima za otroka mlečno zobovje isti pomen kot za odraslega stalno zobovje. In zato začnimo profilaktično skrbeti za zobe otrok prav brzo, še preje, predno so pokukali, s tem namreč, da poskrbimo za primerno hranjenje otroka od zibel začenši. Le s primerno hrano obvarujemo otroke pred najbolj često prihajajočo otroško boleznijo, ki jo zovejo angleško, tudi „angeljsko“ bolezen, katere vzrok je iskati le v napačnem krmenju otroka.

(Dalje prihodnjič.)